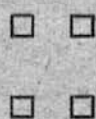

OMLADINA

GLASILO

NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

I. B.: NAŠA STAREJŠINSKA ORGANIZACIJA ☐ VEKOSLAV KISOVEC:
V PARIZ! ☐ SHOD NAPRED. SLOVANSKEGA DIJAŠTVA V PRAGI
24. – 30. JUNIJA 1908 (DALJE) ☐ ☐ V. REDNI OBČNI ZBOR „PRO-
SVETE“ ☐ JANKO MAČKOVŠEK: PAR ŠTEVILK S KOROŠKE NAROD-
NOSTNE MEJE ☐ LISTEK

PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA

IZHAJA VSAK MESEC ☐ STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI; POSAMEZNA
ŠTEVILKA 40 VIN. ☐ ☐ DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKAS-
NEJE DO 20. VSAKEGA MESECA V LJUBLJANO NA BREG ŠT. 12 ☐ LE FRANKOVANA
PISMA SE SPREJEMAJO ☐ UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV
V LJUBLJANI, BREG ŠT. 12 ☐ ☐ REKLAMACIJE SO POŠTNINE PROSTE, ČE IMAJO NA
NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE SO ODPRTE ☐ ☐ ZARADI RED-
NEGA POŠILJANJA JE NATANKO NAZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZ-
PREMEMBO BIVALIŠČA ☐ ☐ OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC ☐ IZDAJA
EKSEKUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA ☐ TISK J. BLASNIKA NASLEDNIKOV ☐

ŠTEV. 6.

LJUBLJANA, KIMAVEC

LETO V.

1908

RAZNO.

Tovariši srednješolci! Ne kupujte nemških dijaških koledarjev! Naročajte si pri našem upravnistvu „Dijaški almanah za leto 1908/09“, ki izide tekom septembra z novo krasno vsebino!

Razstava »Otrok«. — „Splošno slovensko žensko društvo“ je otvorilo 8. septembra v ljubljanskem „Narodnem domu“ krasno sestavljeno razstavo, katere namen je pokazati vse, kar so storile znanost, umetnost, literatura in obrt, kar so storila razna društva za vzgojo in oskrbovanje otrok, v prvi vrsti na Slovenskem, pa tudi drugod.

Kdorkoli se mudi v septembru v Ljubljani, naj ne zamudi, ogledati si te vzorne prireditve slovenskega ženstva.

Shod slovanskega učiteljstva v Pragi. Mesec avgust 1908 pomenja za slovansko napredno učiteljstvo v Avstriji prvi oficijelni in odločni korak na polju vseslovanskega učiteljskega kulturnega dela. Na zunaj in znotraj je bila ta manifestacija pijonirjev ljudske prosvete dokaz o resnosti, vstrajnosti in globokosti učiteljskega dela. V bodoče bo to delo organizirano: osnovala se je zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji, ki mora postati važen faktor v kulturnem razvoju slovanstva. Profesor Drtina je v svojem krasnem govoru povdarjal, da naj bo nova „Zveza“ mogočna zaščitnica prave narodne vzgoje, deluje naj z vsemi silami za narodno avtonomijo predvsem na šolskem polju, brani naj trdno in dosledno svobodo šole. Naj postane „Zveza slovanskih učiteljev“ v duhu Komenskega in Havlička vzgojiteljica duha slovanske mladine.

VIII. kongres slovanskih časnikarjev se je vršil 8. in 9. septembra v Ljubljani, ob navzočnosti mnogoštevilnih delegatov časopisja vseh slovanskih narodov. Na kongresu so predavali: dr. Anton Hajn: Današnje stanje reforme tiskovnega zakona; Prokop Gregr: O slovanskem tiskovnem uradu; Aleksander Borzenko: Vseslovanska bibliografija; Josip Kummer: O slovanskem tipografičnem slovníku in A. Stahovič: O vseslovanskem tiskovnem organu.

Po kongresu so posetili slovanski gostje Postojno in Trst.

V jugoslovanski delegaciji praškega vseslovanskega shoda je stavil tov. dr. Bogumil Vošnjak sledečo resolucijo, ki se je dan pozneje soglasno sprejela v plenumu in se glasi: „Vseslovanski shod v Pragi smatra centralizacijo ljudske prosvete med slovanskimi narodi za neobhodno potrebno v svrhu kulturnega razvoja. Predpogoj take centralizacije je, da ima vsak slovanski narod prosvetno organizacijo po vzorcu češkega „Sváz osvětový“, ker le na tak način je mogoče ustvariti centralno zvezo. Edna pglavitnejših nalog take centralne zveze bi bila sestavljati katalog za ljudsko prosveto primernih poučnoznanstvenih spisov vseh slovanskih literatur in omogočiti prevode takih poučnoznanstvenih knjig v druge slovanske jezike, predvsem vse manjših slovanskih narodov.“

Smelo smemo trditi, da bode naše ljudsko knjižništvo imelo le tedaj svojo pravo podlago in življenske pogoje za pravo prospevanje, ko bodo ljudskim knjižnicam na razpolago tudi dobra poučna dela, kakoršna manjkajo sedaj Slovencem skoraj popolnoma. In vendar leži pri drugih slovanskih narodih v tem oziru za nas vse polno nedvignjenih zakladov.

I. pokrajinski zbor hrvatskega naprednega dijaštva iz Slavonije v Brodu na Savi. Organiziranje klerikalnega dijaštva na Hrvatskem je rodilo

I. B.:

NAŠA STAREJŠINSKA ORGANIZACIJA.

Iz bogsigavedi koliko vzrokov, seveda važnih in tehtnih, ima slovenski inteligent nelepo in za razvoj našega narodnega življenja škodljivo navado, da pretrga, kakor hitro zapusti akademična tla in se za stalno poda v domovino, skoro vse stike s svojimi bivšimi mlajšimi tovariši na vseučilišču in prav velikokrat se tudi zgodi, da pozabi na vse one ideje in načrte, za katere se je navduševal kot akademik. Mladostne sanjarije, za katere sedaj ni več časa! Le pozno na večer, ko mu je rujno vince v zaduhli gostilniški sobi vlilo zopet nekaj mladeniškega življenja v žile, se zopet spominja lepih akademičnih let, jih želi nazaj in navdušeno hvali svoje nekdanje dijaško delovanje. Ampak drugo jutro, ko prinese pismonoša poziv od akad. društva, katerega član je bil nekdaj, naj pristopi s par kronicami iznova društvu kot starejšina, ali ko dobi vabilo, naj se udeleži in s svojim svetom pripomore temu ali onemu dijaškemu zborovanju, tedaj prevlada zopet proza življenja in vsi pozivi, vsa vabila mladega akad. naraščaja romajo v koš. Čemu treba teh izdatkov, ko je drugih na stotine ... če smo mi lahko sami zborovali, zakaj bi sedanji ne mogli itd.

Skratka, slovenska napredna inteligenca dosedaj še ni čutila potrebe tesnejših stikov med mladimi in starimi; zato pa so oni, ki stojijo sedaj v prvih bojnih vrstah, osamljeni brez sobojevnikov, katerih si niso znali vzgojiti, a mladina je brez pravih požrtvovalnih prijateljev in svetovalcev, ker jih ni mogla pridobiti. Da je to za razvoj mišljenja in kontinuiteto idej nevarno, da pelje to v desorganizacijo in nas privede tako daleč, da bo hodil vsak naprednjak svoja posebna pota, je jasno. Da pa pomenja to pogin napredne misli na Slovenskem, tudi ni treba še posebej poudarjati.

V svesti si tega, je pozvalo narodno-radikalno dijaštvo na celjskem shodu svoje starejšine, naj zamašijo to vrzel med starimi in mladimi, naj osnujejo svojo starejšinsko organizacijo, ki naj veže akademični naraščaj s starejšo inteligenco in odpravi vse one napake, ki smo jih že zgoraj omenili.

Naj sledi par misli o pomenu in nalogah naše starejšinske organizacije.

Pri nas na Slovenskem je dosti krajev, ki so prava poguba za mladega idealov polnega inteligenta. Na vseučilišču si je osnoval tako lep načrt za svoje bodoče socijalno delovanje med našim narodom, po dovršenih študijah pa pride kot sodni, odvetniški ali notarski uradnik-začetnik v tak od boga pozabljeni kraj, kjer ne dobi nobene sorodne duše, kjer so edina izobraževalna sredstva dnevni časopisi, edina zabava popivanje

in kvartanje po zaduhlih gostilniških sobah. Vsi, ki so zašli v te kraje, so se že popolnoma prilagodili tem razmeram, vsak poskus drugačnega življenja zavrnejo z zaničevanjem. Kaj pomaga v takem kraju mlademu idealnemu inteligentu njegov lepi načrt, njegova delaželnost in energija. Nihče se za njegova prizadevanja ne zmeni, vse ga smatra za nekaj povse tujega. Brez vsake opore in vspodbude poskuša še nekaj časa, potem pa polagoma omaga, in ni več dolgo in tudi on se je vsled pritiska razmer popolnoma prilagodil filisterskemu življenju svoje okolice. Za te naše tovariše je najbolj potrebna nova starejšinska organizacija, katere namen bodi, zbirati, vspodbujati, izobraževati in duševno podpirati vse bivše člane naših organizacij, pa tudi ostalih sorodnih elementov ne odklanjati. Izvajanje našega programa v življenju bodi geslo novi organizaciji. Precej mladih ljudi je že izšlo iz naših organizacij, toda kje so, kje se pozna njihovo delovanje, ali naj tudi oni zapadejo tradicijski letargiji in brezdelju? Danes nas ni nič, ker nismo organizirani, ker smo razkropljeni. Delo posameznika se skoraj nikjer ne pozna, ker ni organizirano, in marsikateri naših tovarišev je že postal žrtev zgoraj opisanih razmer, ker ni imel nikjer opore, nikjer vspodbude. Torej tu treba najprej zastaviti. Prirejati se morajo starejšinski sestanki, skupni in lokalni, poučnega in zabavnega značaja, na katerih naj se razpravlja o dnevnih in teoretskih splošnih vprašanjih. Poskus v Ljubljani se je lansko leto prav dobro obnesel. Ti sestanki naj dajejo tudi smer našemu socijalnemu delovanju in naj vstvarijo iz njega nekaj enotnega. Starejšine v oddaljenih krajih potrebujejo tudi raznih izobraževalnih sredstev, knjig, revij, strokovnih časopisov itd. Tudi to je polje za novo starejšinsko organizacijo.

Po prejšnjem pa bodi starejšinska organizacija tudi vez med starimi in mladimi. Akademikna mladina potrebuje in si tudi želi duševne in gmotne opore. Dosedaj se naša napredna inteligenca ni kdovekaj brigala za razne dijaške pokrete. Koliko pa je prišlo starejše inteligence na naše shode, kjer bi najlažje svetovali in podpirali? Par izjem, ostali so zrlji na celo stvar kot na kako otročarijo in sodili potem z visokega stolca in obsojali. (Klerikalci cenijo drugače stike med starejšimi in mlajšimi. Glej razne socijalne kurze pri sv. Joštu, v Ljubljani itd.) Če bi prišla starejša inteligenca ob takih prilikah skupaj z mladimi, bi na eni strani dala mladim navdušenim ljudem nekaj nasvetov iz svojihkušenj, na drugi bi pa sama jako veliko pridobila, ker bi spoznala mišljenje nove generacije in se med njo pomladila in poživila. Prepad, ki zija danes med mlajšo in starejšo inteligenco, bi polagoma popolnoma izginil in bi bil poslej nemogoč. Zanimanje starejših za akademikna društva bi bilo tudi v veliko vspodbudo mlajšim, ki bi se gotovo z veliko večjo vnemo oklenili svojih akademiknih društev, ko bi videli, da imajo somišljenikov in podpornikov med starejšimi.

Poleg moralne opore pa si žele naša akademikna društva tudi g m o t n e. Kako je gmotno stanje vseh naših akad. društev, mi ni treba posebej razpravljati. Omenim le, da je prišlo že tako daleč, da se je bati, da bodo prisiljena v

kratkem času ustaviti oz. reducirati svoje delovanje, če ne dobe skorajšnje denarne podpore. Stroški za stanovanje (vse prej kot razkošno), snaženje, razsvetljavo itd. so se tako pomnožili, da ne ostaja za izobraževalna sredstva skoraj vinarja kljub temu, da mora vsak član prispevati mesečno za dijaka skrajno visoke doneske. Naši denarni zavodi pa mečejo zadnja leta vstrajno in dosledno vse prošnje akad. društev za podpore v koš. Prejšnja leta, ko so bila akad. društva zgolj torišča zabave in sabljanja, so dobivala znatne podpore, sedaj pa, ko hočejo delovati med narodom, sedaj je niso seveda več potrebna. Dolžnost nove starejšinske organizacije bo zato, podpirati tudi gmotno naša akad. društva, da ne propadejo. Posnemajmo v tem pogledu klerikalce, ki žrtvujejo za svoja akad. društva vsako leto lepe stotake. Če hočemo dobrega in požrtvovalnega naraščaja, potem nam ne more biti vseeno, ali naj delujejo naša akad. društva, ali propadajo in spijo. Tudi za posameznika-dijaka stori nova organizacija lahko marsikaj. Preskrbi mu lahko kako podporo, dobi kako službo in svetuje po dovršenih študijah, kam naj se obrne.

Naj končam! Hotel sem povedati le par misli, nikakor naštetih vseh nalog nove organizacije, ki bo zavzemala, če bo izpolnjevala svoje naloge, jako važno mesto v napredni slov. generaciji.

VEKOSLAV KISOVEC:

V PARIZ!

Velik korak more že zaznamovati slovensko dijaštvo, da je začelo opuščati nemško-nacijonalne univerze ter da v večjem številu pohaja na gostoljubno slovansko vseučilišče v Pragi, kjer ima slovenski dijak priliko, spoznati veličino slovanske kulture in začne v resnici spoštovati svojo materno govorico, slovansko umetnost in znanost.

To je velepomemben faktor v našem življenju, katerega blagodejne posledice čutimo že danes v naši domovini. Prebivanje izven domovine med slovanskim narodom nam je doneslo naravnost novih smerij v našem narodnem delu.

Tujina, napredek tujih narodov mora biti vzgled tudi naši slovenski omladini, kateri je pred vsem na srcu, da koristi nekoč svojemu dragemu domovju, kajti ravno tujina proža novih snovij in odkriva nova pota, kako povzdigniti domači kulturni nivô in odpomoči posameznim nedostatom.

Zatorej, slovensko dijaštvo, v tujino!

Naslednjih vrstic namen je pred vsem opozoriti slovenske dijake na študije na Francoskem, glavno tedaj v Parizu.

Naj ne omenjam velikanskega pomena, katerega more imeti največje kulturno in prvo svetovnih mest na slovenskega dijaka, kakšen vpliv in kakšne utise mu napravi to ogromno, umetniško in znanstveno mesto, kamor se steka vesoljni svet in ki ima vodilno mesto v kulturnem napredku. Tudi

bi bilo odveč govoriti tu o krasoti mesta in njega zanimivostih, katere očarujejo vsakega tujca.

Ker govorimo predvsem o dijaštvu, tedaj bodi omenjeno, da pohaja na tisoče in tisoče tujcev pariške visoke šole, da je samo izmed Jugoslovanov Bolgarov in Srbov nad 300 v Parizu, dočim jih znatno število študira v Genevi, Lausanni, dalje v Nemčiji in na Angleškem. Tudi Hrvatov je v Parizu precejšnje število.

Edino Slovencev tam ni!

Ako bi tam naštel 5 slovenskih dijakov, bi bila to že nekaka posebnost, navadno se tam sreča po enega (kakor letos) ali pa celo nobenega. Kje je tedaj vzrok, da ravno mi Slovenci, ki vsled enostranske nemške izobrazbe posebno potrebujemo širšega svetovnega obzorja, ker zavzemamo kulturno najbolj izpostavljeno stališče, da tedaj ravno mi tako malo študiramo v tujini, posebno v Parizu, kamor hite, poleg tisočev Poljakov in Rusov, stotine Čehov, Bolgarov in Srbov, poleg znatnega števila Hrvatov vsi narodi celega sveta, da se tam, v kulturnem središču samem, seznanijo z najnovejšimi pojavi duševnega in socialnega napredka.

Prva krivda je tu seveda, da je slovenski dijak reven, druga pa je brezbriznost ter deloma nezaupljivost in neodločnost. Tudi ni naše dijaštvo zadostno informirano o študijah v tujih mestih. Zato si štejemo v dolžnost, podati svojim kolegom vsaj nekoliko praktičnih nasvetov glede študij v Parizu.

I. Francoščina. Prvo seveda, kar dela največ preglavic onemu, ki bi rad šel v Pariz, je nepoznanje jezika. Ker ne znam govoriti francoski, si misli vsakdo, tedaj ne morem iti v Pariz. To je čisto napačno in naravnost neopravičeno mnenje. Res je dobro, ako že znaš dobro francoski, kadar prideš v Pariz; toda zadostuje tudi popolnoma samo elementarno znanje francoskega jezika, to je poznanje glavnega ustroja gramatike brez posebnega praktičnega znanja. Pridnemu dijaku zadostuje prvi mesec bivanja v Parizu, da se privadi jeziku in da more drugi mesec že slediti predavanjem. Tako imajo naši absolventi realk popolnoma zadostno jezikovno podlago, da se morejo podati na francoske šole; gimnazijcem pa je treba le dvomesečne privatne teoretične izobrazbe — prakso dobe že na učilišču samem. Sicer se pa za vsak slučaj lahko tudi obrneš v prvi sili na hotele, kjer se govori tudi nemško, češko itd. Popolni seznam se dobi v vsakem kažipotu. Priporočati je posebno: Baedeker: Paris in sicer francosko izdajo, ki služi obenem tudi kot prva praktična šola.

II. Materijelne okolnosti. Drugo vprašanje, ki pride posebno v poštev, so pa denarne okolnosti in vsakdanja življenjska vprašanja, katera si dijak ne more doma sam zadostno objasniti. V enem slučaju utegne biti prevelik optimist, v drugem pa prehud pesimist, kar je seveda posledica netočnih informacij in raznih predsodkov. Zato hočemo tu podati kolikor mogoče točne odgovore na podobna vprašanja.

1. Vožnja iz Ljubljane v Pariz traja približno 30 ur in velja okroglo 65 kron.

2. Stanovanje. Stanuje se v Parizu večinoma v hotelih in le prav malo v privatnih hišah. Stanovanje je iskati le v Quartier latin (5. in deloma 6. okraj), torej blizu šol, kjer je vse polno jako čednih in nedragih hotelov. Mesečna soba stane 25—40 frankov, posteljno perilo vračunjeno; postrežba 2—5 fr. Toaletno perilo, katero oskrbuje navadno hotel, je primeroma drago in se mora računati na mesec s 4—6 fr.

3. Hrana. Obeduje in večerja se navadno v restavrantih, katerih je vse polno v obližju Sorbone. Obed oziroma večerja stane 0'80—1'50 fr., ter je jako ukusna, bogata in našemu hranjenju popolnoma primerna.

V hotelu bi se izplačalo vzeti hrano morda samo prvi mesec radi konverzacije. Zajutrek vzeti doma se ne izplača, ker je navadno jako drag (60 centimov na dan) in je bolje izpiti rano kavo v navadnih iztočih à 10—15 cent.

Kar se tedaj denarja tiče, ni tako neznosno, posebno pozneje, ko se človek nekoliko bolje spozna. Kdor more n. pr. shajati v Pragi s 60 K, temu zadostuje za Pariz 100 fr. Seveda kdor pa ne gre v Pariz samo da bi tam pilharil, ampak da si tudi kaj ogleda in privošči, mora povprečno računati po 150 fr. mesečno.

III. Študije. Kar se tiče francoskih visokih šol, je treba omenjati, da je šolstvo popolnoma decentralizirano in da obstoja torej veliko število visokih šol, izmed katerih naj omenjamo le najpripravnejše:

Izmed fakult:

1. Faculté de Droit. (Pravniška fakulta.) Trimestralna kolegnina znaša 30 fr., knjižnični prispevek 2'50 fr. in imatrikulacija 20 fr.

2. Faculté des Lettres. Filozofska in filologična fakulta je kakor pravniška jako znamenita. Vpisati se more tudi nefilozof.

3. Faculté des Sciences. (Matematična in naravoslovna fakulta.) Pogoji pri vseh fakultah so približno enaki.

Ostale visoke šole:

4. Collège de France. (Svobodna univerza.) Predavanja so javna, brezplačna in strogo strokovna. Program je jako bogat.

5. Ecole pratique des Hautes Etudes. Brezplačno. Predavanja so zgodovinske, slovstvene, znanstvene in verske vsebine.

6. Collège libre des Sciences Sociales. (Svobodna šola.) Vpisnina 10 fr. Predavanja so jako zanimiva, razpravljajo se razne socijalne teorije, kakor se tudi predava o vseh važnejših socijalnih vprašanjih.

7. Ecole des Hautes Etudes Sociales. (Svobodna šola.) Vpisnina 25 fr. na leto. Program je jako bogat, posebno ker so združene tu štiri samostojne visoke šole: Ecole Morale, Ecole Sociale, Ecole d' Art in Ecole de Journalisme.

8. Ecole libre des Sciences Politiques. (Svobodna šola.) Kolegnina 300 fr. za redne slušatelje.

9. Ecole des Langues Orientales Vivantes. Mogoče je biti le izvanreden slušatelj. Šolnina 50 fr. za trimester. Zraven obstoja še trgovska sekcija.

10. Ecole supérieure d'Agriculture Coloniale. Popolnoma praktična gospodarska šola v okolici Pariza. (Nogent-sur-Marne.) Študij traja eno leto. 200 fr. za izvanredne slušatelje.

11. Ecole nationale et spéciale des Beaux-Arts. (Umetniška šola.) Šolnine ni. Šola je razdeljena na tri sekcije: Section de peinture, Section de sculpture in Section d'architecture.

12. Conservatoire nationale des Arts et des Métiers. (Umetniško-strokovna in znanstvena šola.) Brezplačno.

13. Conservatoire nationale de Musique et de Déclamation. Brezplačno. Tujci morajo imeti dovoljenje od francoskega ministrstva, ki ga ni težko dobiti.

14. Ecole supérieure du Commerce. Vzprejem le potom izpita.

15. Ecole des Hautes Etudes commerciales. Pristop imajo brez izpita samo absolventi trgovskih oziroma deloma tudi drugih visokih šol. Namen šole je dati najvišjo tehnično trgovsko naobrazbo.

16. Ecole Pigier. Ker so omenjene trgovske šole jako težko pristopne bodisi že radi visoke šolnine ali pa ker se že zahteva popolno znanje francoščine pri vsprejemnem izpitu, je nasvetovati našim dijakom to popolnoma privatno, toda od države subvencionirano trgovsko šolo, ki je nastanjena v rue Rivoli. Enkratna šolnina in vpisnina znaša 300 fr. V šoli se more ostati, dokler se je ne konča, ne da bi moral še posebej plačevati. Z ozirom na dijakovo predznanje traja študij od 2—5 ali pa več mesecev. Absolventi imajo pristop k raznim francoskim bankam.

Poleg teh najprikladnejših šol je še cela vrsta visokih učilišč, ki so specializirana na posebne znanstvene stroke.

Vsi kurzi se prično večinoma v prvi polovici novembra. Listine, ki se rabijo na fakultetah pri vpisnini, morajo biti predstavljene na francosko. Potrebne prestave, ki bi se eventuelno zahtevale na šolah, se preskrbe pri poslaništvu.

IV. Počitniški kurzi. Posebno za one dijake, ki se hočejo hitro priučiti francoščine, a ne razpolagajo s časom, ter hočejo dobiti spričevalo sposobnosti iz francoskega jezika, slovstva in zgodovine, so prirejeni posebni počitniški kurzi.

Omenimo naj le nekatere:

1. Alliance Française v Parizu. Šolnina od 25—50 fr. za en tečaj.

2. Vseučiliški kurzi predvsem v mestih: Bordeaux, Dijon, Grenoble, Lyon, Nancy etc.

Študijska doba traja navadno od julija do septembra v dveh tečajih.

V. Knjižnice. Poleg tega, da obstoja knjižnica pri vsaki šoli, naj omenimo še nekatere krasno urejene in bogate biblioteke v Parizu:

1. Bibliothèque Sainte-Geneviève.

2. Bibliothèque Nationale. Največja svetovna knjižnica; vstop dovoljen s priporočilom poslaništva.

3. Bibliothèque Mazarine.

4. Bibliothèque du Musée Social.

VI. Društva. Edino društvo, katero bi bilo priporočati Slovincem, je: „Association Générale des Etudiants de Paris“. Pristopnina znaša začetkom leta 20, po Novem letu 12 in po Veliki noči 6 fr. Društvo ima mnogo tujih časopisov, lepe knjižnice in čitalnice ter mnogo ugodnostij pri glediščih itd. Prihodnje leto bo že najbrže v lastnem domu.

VII. Pojasnila. Na univerzi obstoji takozvani „Bureau de renseignement“, ki daje vsa potrebna navodila glede študij tujim dijakom. Govori se nemški, ruski, poljski, angleški itd.

Istotako daje tujcem pojasnila brezplačno: Guilde internationale (6 rue de la Sorbonne).

Vse potrebne naslove in natančnejše podatke se dobi v knjigah: „Guide Illustré de l' Etudiant Etranger à Paris et en France“ (Librairie Larousse, 58, rue des Ecoles; cena 1.50 fr.) — „L' Université de Paris“, navodilo, ki ga je sestavil informativni biró pariške univerze. Dopolnje se gotovo na željo brezplačno. — „Annuaire de l' Association Générale des Etudiants de Paris“. Letopis dijaškega društva. Kdor pa se hoče še posebno informirati glede kakega zavoda, naj piše naravnost na šolsko ravnateljstvo po program, katerega mu drage volje dopošlje.

Splošno je priporočati juristom šole: 1, 5, 6, 7, 8, 16, omenjene pod številko III.

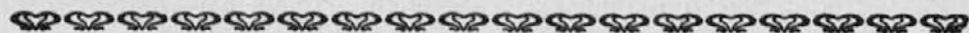
Za filozofe bi bile pripravne šole pod: 2 oziroma 3, 4, 5, 6, 7, 9.

Glede tehničnega študija je treba omenjati, da v Parizu ne obstoja enotna tehnika, ampak le posamezne visoke strokovne šole kot: Ecole supérieure des Mines, Ecole des Ponts et Chaussées, Ecole centrale des Arts et Manufactures, Ecole supérieure d' Electricité, Ecole spéciale d' Architecture etc.

Glede medicinskega študija je težko svetovati. Pač pa bilo želeti, da bi se posvečala pozornost trgovskemu študiju.

Toliko tedaj prav na kratko glede študij v Parizu.

Želeti je, da bi naše napredno dijaštvo številno začelo zahajati v to kulturno središče in da bi „l' étudiant illyrien (slovène, illyro-slave)“ ne bil več bela vrana v Parizu. Študij na Francoskem pa naj bi prinesel zopet novega, svežega duha med slovenske napredne vrste in jih navduševal v boju za napredek in svobodo zaslužnjene domovine. Posebno premožnejšim dijakom je priporočati, da gredo vsaj za par mesecev v tujino.

SHOD NAPRED. SLOVANSKEGA DIJAŠTVA V PRAGI 24.—30. JUNIJA 1908.

(Dalje.)

Prostor nam žal ne dopušča, da bi se vsaj na kratko ozrli na poročila posameznih narodnostnih sekcij, sledi naj le kratek pregled slovenskega, hrvaškega in rusinskega referata.

Starejšina dr. Rostohar povdarja važnost slovenskega visokošolskega vprašanja z narodno-gospodarskega in narodno-kulturnega stališča. Da nas Slovence tako dosledno in trdo izžema nemški kapital, temu je kriva

nemška šola, ki nam odnarodnjuje delavne sile in jih ubija. Predpogoj nadaljnega uspešnega razvoja slovenskega naroda je popolno šolstvo od najnižjega do najvišjega zavoda. Univerza nam je potrebna, da si ustvarimo pravo narodno kulturo, katere nam nemško vzgojena inteligenca podati ne more; potrebujemo lastno visoko šolo, da si zamoremo vzgojiti dovolj inteligentnega naraščaja: danes je ena glavnih zaprek vsakega socialnega napredka Slovencev nemško uradništvo. Če zahtevamo univerzo, zahtevamo le to, kar smo že imeli. Zgodovina našega najvišjega kulturnega središča začenja z letom 1596. in dosega svoj višek v francosko-ilirski ljubljanski univerzi l. 1809., ki je imela poleg drugih fakultet tehnične visoke šole. Skoraj pred 100 leti smo bili torej zreli za univerzo, danes, po deset- in stoletnem naravnost velikanskem razvoju našega kulturnega in gospodarskega življenja si upajo ljudje, ki prodajajo svobodo univerz za ministrske stole, soditi o našem narodu, je li zrel ali ne! Slovenski boj za univerzo moramo nadaljevati še doslednejše in stvarnejše kakor dosedaj, izbrati pa si moramo predvsem tudi praktično pot. — Ta bi bila 1. habilitacija slovenskih docentov na kaki slovanski (najboljše praški) univerzi; 2. ravnotam koncentracija slovenskega dijaštva. Dal bi se tako ustanoviti na vseučilišču kakega bratskega naroda provizorij slovenske univerze.

O hrvatskih in srbskih visokošolskih zahtevah govori tov. V o d v a r k a. V jugoslovanskih deželah vplivajo politične razmere le preveč na visoke šole; najboljši dokaz za to so zadnji dogodki v Zagrebu. Cel slovanski jug pogrēša vrsto visokošolskih zavodov, tehničnih, gospodarskih, trgovskih; na zagrebški univerzi še dosedaj ni ustanovljena medicinska fakulta. Avstrijski Hrvati (iz Istre in Dalmacije) le z največjimi težkočami študirajo v Zagrebu, na vse mogoče načine se jih sili k študiju na nemških univerzah. Izpopolnjevanju hrvatskega in srbskega visokošolstva mora posvetiti jugoslovansko dijaštvo ravno tako vse svoje sile, kakor zasledujejo drugi slovanski dijaki uresničenje novih visokošolskih zavodov.

Nadalje so osvetlili zastopniki vseh sekcij visokošolske zahteve svojega naroda; izmed njih naj navedemo par besedi o rusinski univerzi, o kateri je govoril tov. Baran. V l. 1871. je odpravila vlada nemška predavanja na galiških univerzah v Lvovu in se je s cesarskim ukazom 4. julija 1871. uvedel poljski in rusinski jezik, univerza se je proglasila za utrakvistično. Vsepolitična moč v deželi pa je bila tedaj v poljskih rokah in tako se je uvedla kot „notranji“, uradni jezik poljščina. Danes je univerza de facto poljska, de jure poljsko-rusinska. V poljskem jeziku predava 100 profesorjev, v ukrajinskem 7 in sicer 2 na teologični, 2 na pravniški in 3 na filozofični fakulteti. Od l. 1899. se začenja sistematični boj ukrajinske mladine za ukrajinsko univerzo v Lvovu: celemu svetu je znana secesija l. 1901. (v Prago) in dogodki l. 1907. Število ukrajinskih akademikov (1500) daje ukrajinskemu narodu popolno pravo do lastne univerze. Boj za to univerzo pa ni naperjen niti proti lvovski poljski univerzi, temveč proti poljski žlahti, ki ne priznava 3 1/2 milijonskemu narodu Ukrajincev (v Galiciji in Bukovini) pravice do kulturne samostojnosti. Dani so vsi predpogoji (78 rusinskih profesorjev deluje na različnih univerzah v Avstriji in na Ruskem), da se ukrajinska univerza ustanovi takoj.

V nadaljnjih referatih se je nato obravnavalo visokošolsko reformno vprašanje: preosnova filozofične fakulte, reforma pravniškega študija, odločitev teologične fakulte, višja (akademična) izobrazba ljudskošolskega učiteljstva, odprava kolegnine, moderna preosnova zastarelega (l. 1849.) disciplinarnega reda, ki krati le prepogostokrat državljanske pravice dijaka.

Četrty in peti dan se je v velezanimivih govorih objasnjeval princip slovanske vzajemnosti, slikale se medsebojne razmere posameznih slovanskih narodov ter se začrtali osnovni pojmi organizacije „slovanskega dela“.

Glavni poročevalec tov. Hipolit Boczkowski (Poljak), katerega referat prinesemo in excerpto v posebnem članku, stavlja program slovanskega dela na dva ozko spojena fakta: 1. slovanski narodi se medsebojno ne poznajo, 2. pogoj njihovega zblizanja pa je vsestransko medsebojno spoznavanje. Najvažnejša je torej predvsem medsebojna informacija, kar naj bo glavna naloga vseslovanske dijaške organizacije. Informačni centrum v Pragi bi imel v vseh večjih kulturnih centrih posameznih narodov svoje podružnice, ki bi bile zopet v vsakem narodu posebej združene ter v lastni narodni centrali povsem samostojne in neodvisne. Inicijativa k raznim kulturnim akcijam bi lahko izhajala iz Prage, pa tudi od vsake narodne centrale. Praški centrum bi bil v glavnem informativni in posredovalni urad med posameznimi narodnimi organizacijami.

Tov. Brezkowski (Poljak) povdarja, da gredo slovanski politiki in slovanska mladina v delu za slovansko vzajemnost različna pota. Na prvi pogled se kaže velika razlika: za politike je slovansko vprašanje stvar kompromisov (slovanskega shoda se udeležijo tudi klerikalci), za mladino pa pomenja slovansko vprašanje načelno rešitev etičnih principov.

Tov. dr. Frinta opozarja, da mora obsegati organizacija slovanskega dela tudi srednješolsko mladino. Učenje slovanskih jezikov (Jugoslovani ruščine in češčine), predavanja o slovanski zgodovini in literaturi naj pripravljajo slovanskega dijaka že na srednji šoli, visoka šola pa naj da podrobnejše znanje o slovanski filozofiji, arheologiji, gospodarskih in kulturnih razmerah.

Tov. Novák pravi, da Slovanstvo ne pride nikdar do skupnega književnega jezika, mogoče nikdar do skupnega pisma — a vedno bolj se uresničujejo nade o enotni slovanski stenografiji (sestav Dürichov). Jesenski shod slovanskih stenografov naj se odloči za enotni sestav slovanskega tesnopisa.

Med mnogimi naslednjimi govorniki referira tov. Lah o slovanski vzajemnosti in praktičnem delu za njo med Slovenci, tov. Kramer govori o organizaciji slovanskega dijaštva ter želi v imenu slovenske sekcije kolikor možno centralizacijo.

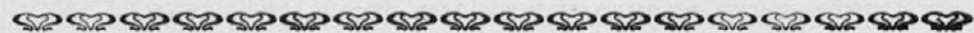
Na VI. zborovanju so bile sprejete od posameznih sekcij predlagane resolucije. Predsednik tov. Tvrzický se zahvali protektorjem, delegatom in udeležencem ter zaključi I. shod slovanskega naprednega dijaštva, kateremu naj, če možno, že prihodnje leto sledi drugi ravnotako uspešni.

Narodnostne sekcije so imele vsak popoldan v raznih lokalih svoje seje. Na njih se je obširno debatiralo o posameznih referatih ter so se sestavljale resolucije. Vse podrobno delo shoda se je izvršilo v teh izvrstno delujočih narodnostnih zborih, ki so določali referente in debaterje ter tako znatno razbremenili glavna zborovanja. Slovenski sekciji je predsedoval tov. Pučnik, zapisnikar je bil tov. Hrašovec.

Slavnostne prireditve. Večeri slovanskega shoda so bili odmerjeni negovanju prijateljskih družabnih stikov. Jugoslovanski večer, slavnostna gledališka predstava v Narodnem divadlu, večer na razstavi, izlet na Karlův

Týn štejejo gotovo med najlepše spomine praških in tujih delegatov prvega vseslovanskega dijaškega shoda.

Resolucije, ki so se sprejele na zaključnem zborovanju, priobčimo v prihodnjih številkah.

V. REDNI OBČNI ZBOR „PROSVETE“.

V velikem salonu hotela „Ilirija“ v Ljubljani se je vršil dne 5. kimovca t. l. V. občni zbor „Prosvete“. Poleg članov so se udeležili zborovanja mnogobrojni starejšine, zastopniki koroškega učiteljstva, predsednik zveze nar. društev na Štajerskem, šolski voditelj Pesek, zastopnik „Akademije“, predsednik pripravljalnega odbora nar. izobraževalnih društev na Kranjskem, Ad. Ribnikar in predsednik „Gorotana“ Wieser.

Predsednik iur. Avgust Munda je otvoril zborovanje in povdarjal, da je izvrševala „Prosveta“ tudi v tem letu svoj ljudskoizobraževalni program. Da je danes na Kranjskem okoli sto javnih ljudskih knjižnic, to je njena zasluga. Razveseljivo je dejstvo, da ravno ljudstvo v narodno-izpostavljenih krajih največ sega po knjigah. Izreka zahvalo vsem dobrotnikom, zlasti mestni občini ljubljanski in njenemu županu za brezplačno prepustitev dvorane v Mestnem domu, nadalje slov. naprednemu časopisu.

Tajniško poročilo je podal tov. iur. Josip Klepec. Društvo je delovalo predvsem na ljudsko-izobraževalnem polju. V prvi vrsti je gojilo ljudsko knjižništvo; 12 novih knjižnic je prirastlo „Prosveti“, 7 se jih je izpopolnilo; radi klerikalnega hujskanja pa se je moralo opustiti knjižnici v Bučki in Radomljah. Z otvoritvijo knjižnice je bilo navadno združeno predavanje, včasih tudi mala veselica. Razven tega sta prav dobro uspeli veselici v Žireh in Kranju. Društvo je izdalo tudi „Seznam za ljudske knjižnice vporabnih knjig“. Dijaškega izleta v Prago, ki ga je priredila „Prosveta“, se je udeležilo pod vodstvom tov. Zalarja 35 dijakov. Tajniško poročilo se spominja konečno vseh dobrotnikov — posebno „Društva slov. učiteljic“ — in predlaga, da jim izreče občni zbor zahvalo.

Tovariš iur. Albin Pleško je podal knjižničarjevo poročilo. Osrednji odbor „Prosvete“ upravlja koncem četrtega leta 29 ljudskih knjižnic. Pretečeno leto se je ustanovilo 6 knjižnic in sicer na Muti, v Sp. Dravogradu, v Bilčovsu, Račjem in Seleh; v najkrajšem času se ustanovi knjižnica v Gornji Radgoni. Poleg tega se je ustanovila knjižnica v Polzeli, novomeški abiturijenti so ustanovili knjižnico v Dobljčah; v Sp. Polskavi je ustanovil knjižnico učitelj Kokl in jo prepustil društvu. V vseh teh knjižnicah je 678 knjig. Dolenjski dijaki so ustanovili knjižnico v Kočevju. S posredovanjem „Prosvete“ se ustanovi knjižnica v Trbovljah in Slov. Bistrici, knjižnica v Leskovcu se premesti v Kostanjevico. Za izpopolnitev obstoječih knjižnic se je porabilo 142 knjig. Največ težkoč povzroča pomanjkanje dobrih knjižničarjev, ki bi vestno vodili knjižnico. To je tudi vzrok, da „Prosveta“ ni ustanovila v tem letu več knjižnic, saj knjig je

imela na razpolago dovolj. Tako je ostalo v društveni omari 396 vezanih in 330 broširanih knjig. Število „Prosvetinih“ knjig se je povečalo v pretečenem letu za 872, od katerih je bilo 321 kupljenih, darovanih 634 (vporabnih le 551). Vezalo se je 482 knjig. Knjižnice se je revidiralo pismenim potom. Odgovorilo je 10 knjižničarjev: vseh čitateljev v teh knjižnicah je bilo 493 in sicer 320 moških (68%), 153 ženskih (32%), v starosti od 14.—20. leta je bilo 63%, od 20.—40. leta 21%, od 40. leta naprej pa 15% vseh čitateljev. Kersnik, Jurčič, Trdina in Sienkiewicz so med ljudstvom najpriljubljenejši, le bolj malo segajo čitatelji po pesmih. Primankuje pa mladinskih spisov, zlasti za dečke od 9—15 let. — Razun tega je pripomogla „Prosveta“ v 11 krajih k ustanovitvi knjižnic.

Blagajniško poročilo je podal tovariš iur. Fran Trampuž. Denarnega prometa je bilo v društvenem letu 1907/8 K 5447'01; povečal se je promet pred vsem vsled tega, ker je posredovala „Prosveta“ raznim javnim knjižnicam in čitalnicam pri naročanju knjig. Dohodki so znašali K 2995'74 in sicer: prebitek iz leta 1906/7 K 13'75, vstopnina in članarina K 34'06, dohodki 11 knjižnic K 97'27, dohodki veselice K 228, darovi K 1095'66 (za osrednje društvo K 923'66, za podravski odsek K 80, za celjski odsek K 67, za konjiški odsek K 15 in za dolensko podružnico K 10), vrnjeni dolgovi K 73'40, za knjige in vezavo knjig K 1003, za izkaznice in kartone K 119'70, za brošuro K 9'56, za inserate v brošuri K 76, za reklamne tablice K 4'20, za razglednice K 8'10, dvig iz Mestne hranilnice ljubljanske K 50, razni dohodki K 83'04, izredni dohodki K 100. — Izdatki so znašali K 2451'27, in sicer: nakup in vezava knjig K 1662'01, oprava in upravljanje knjižnic K 300'22, korespondenca K 106'40, posojila K 89, tiskovine K 30, razni izdatki K 163'64, izredni izdatki K 100. Blagajniški prebitek za leto 1907/08 znaša torej K 544'47. Razun tega dolgujejo „Prosveti“ odseki, razna društva, javne čitalnice in knjižnice K 428'74, dočim dolguje „Prosveta“ za nove knjige, za vezavo knjig, tiskovine in omarice K 1197'13. Čisto društveno premoženje znaša K 3092'08 in se je pomnožilo v preteklem letu za K 845'93. Proračun za leto 1908/09 izkazuje K 2124'47 dohodkov in K 2480 izdatkov, torej K 355'53 primankljaja.

Pri debati o odborniških poročilih kritikoval je tov. Mravljak delovanje tajništva in prosil odbor za točna poročila. Predsednik je naglašal, da je skoro treba misliti na stalno tajniško mesto, ker je „Prosveta“, posebno pa društveni tajnik, zelo obremenjen z delom, društvo pa pravzaprav deluje le v počitnicah. Tovariš Korun je stavil resolucijo, naj se skliče o božiču izreden občni zbor, prireja naj se prijateljske sestanke in goji naj se poučne izlete. (Sprejeto.) Dalje je priporočal, naj se vzgaja srednješolski naraščaj, naj se ustanovi agitacijski odsek za podpore in slovensko zavest naj se jači n. pr. s plakati, s kojimi se poziva stariše, da pošiljajo svojo deco v slovenske šole itd. Tovariš Kobe je nasvetoval, naj bi se založile v prid družbi sv. Cirila in Metoda vstopnice, ki bi se rabile pri društvenih prireditvah. Tov. Založkar je opozarjal na predavanja in želel, da bi se v večji meri gojila, ne samo na deželi, temveč tudi v Ljubljani. Starejšina Ribnikar je kot predsednik

pripravljalnega odbora „Zveze slovenskih izobraževalnih društev“ očrtal cilje te zveze, ki hoče predvsem poživiti sedanje čitalnice in ustanoviti nove. Skupen katalog bo vezal vse javne knjižnice med seboj, tako da se bo lahko dobilo potom domače knjižnice iz tuje knjižnice knjigo, katere v domači ne bo. Pošiljala bo na mejo stare časopise, da vzbudi med ljudstvom zanimanje za čitanje, nakupovala bo knjižnicam nove knjige, zbirala arhiv gledaliških iger in gojila tudi predavanja.

Nato so poročali zastopniki podružnic in odsekov. Za podravski odsek je poročal tov. phil. Fran Mravljak. Obžaloval je, da vidi tako malo ljubljanske inteligence zbrane in konstatiral, da se slovenska inteligenca na meji bolj zanima za „Prosveto“. Podravski odsek je ustanovil tri javne ljudske knjižnice, vse v mariborskem okraju, in sicer v Lajteršbergu, Breznu in Pekrah. Še to jesen ustanovi najmanj štiri knjižnice, za kar ima pripravljenih 800 knjig. Pri vsaki knjižnici je odkazan precejšen oddelek mladinskim spisom. Ljudske veselice, posebno ona v Mariboru, so jako lepo uspele, med različnimi predavanji je vzbudilo največ zanimanja predavanje tov. Leva Brunčka „O narodnem davku“. Odsek je ustanovil tri podružnice družbe sv. Cirila in Metoda. Gmotno stoji odsek dobro, ker ima 380 K čistega prebitka.

Imenom celjskega odseka je poročal tov. iur. Lipold. Odsek je oskrboval tri knjižnice (v Trnovljah ustanovi v najkrajšem času novo) in skliceval krajevne sestanke.

Za dolenjsko podružnico je poročal tov. iur. Kobe. Podružnica je sprejela v oskrbo ljudsko knjižnico v Dobljicah, ki vzlic hujskanju od strani slovenske duhovščine in klerikalnih akademikov dobro uspeva. Tudi je pričela z nabiranjem statistike v narodno eksponiranih krajih.

O konjiškem odseku je podal poročilo tov. Vedernjak. Odsek ustanovi v najkrajšem času knjižnico v Črešnjevcu pri Slov. Bistrici in prevzame v oskrbo knjižnico v Spodnji Polskavi. Pričel je tudi z nabiranjem statistike v narodno-mešanih krajih.

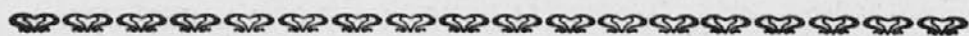
Poročilo preglednikov (tov. Sodnik) omenja delovanje posameznih odbornikov in predlaga absolutorij vsemu odboru in absolutorij s pohvalo knjižničarju in blagajniku. (Sprejeto.)

Nato so se vršile volitve. Z vzklikom je bil izvoljen predsednikom tov. Fran Trampuž, v odbor tov. Josip Klepec, Vladimir Kreč, Ivan Zorman, Ignac Šlajpah, za namestnika tov. Fran Šorn in Karl Tekavčič, za preglednika tovariša Albin Pleško in Albert Vedernjak.

Pri slučajnostih je šolski voditelj Pesek pozval dijaštvo, da podpira „Zvezo narodnih društev na Štajerskem“ in da sodeluje pri mladinskih listih („Domače ognjišče“ in „Naša bodočnost“). Posebno je poudarjal, da „Zveza“ nabira tudi spisana predavanja, da jih potem prepusti onemu, ki bi bil voljan predavati. Tudi je prosil, da se naj obvešča o vseh narodnih zadevah takoj narodni svet na Štajerskem. Posveča naj se pozornost učiteljskemu naraščanju. Predsednik „Gorotana“ Wieser se je zahvaljeval za „Prosvetino“ delovanje na Koroškem, želel, da bi se ustanovilo še več knjižnic v tej narodno najbolj

izpostavljeni deželi, in pozval akademike, ki so izštudirali, naj gredo službovat na Koroško. Šolski voditelj Pesek je omenil še, da se snuje društvo „Dom in šola“, ki bi dajalo svojim članom za letni prispevek 2 K list „Domače ognjišče“ in dve ali tri dobre knjige in tako skrbelo za stik med domom in šolo. Konečno je tov. Kramer povdarjal, da se narodno-radikalno dijaštvo ne sme pustiti zapeljati od taktike nasprotnikov in nastopati proti njihovim knjižnicam, kakor delajo to oni.

Nato je zaključil predsednik triurno zborovanje.

JANKO MAČKOVŠEK:

PAR ŠTEVILK S KOROŠKE NARODNOSTNE MEJE.

Bližamo se z velikanskimi koraki preobratom, ki jih prinaša čas. Preko nove volilne reforme hitimo proti l. 1917., ko se morda zruši dualizem. Jezikovno vprašanje je dospelo (posebno pri Čelih) že do tiste višine, ko ga je treba rešiti, sicer se pričnejo majati temelji države. Lex Perek na Moravskem nam priča, da se dâ jezikovno vprašanje, ako ne popolnoma, pa vsaj v gotovi meri rešiti.

Ako zahteva Popovici,^{*)} da se razdelijo dežele na narodnosti, Renner^{**)} pa, naj se še vertikalno razdelijo pokrajine tudi po gospodarski odvisnosti od gotovih center, ne spremeni to na stvari, da se nas ne bode delilo na podlagi uradne statistike, popolnoma nič. Vidimo, da bode prihodnje ljudsko štetje največjega pomena ne samo za nas, temveč pa vse narode.

Ne rečem, da se delitev takoj izvrši, ali zadostuje, ako se začne o njej razpravljati. In to vemo, ako se ukorenini takrat mnenje, to je naše, to je vaše, tega mnenja odstraniti ne bo lahko.

Popovici je že narisal karto, kako naj bi izgledala Velika Avstrija in značilno je, da nam je popolnoma odtrgal vso ziljsko dolino in jo priklopil nemškemu ozemlju. To pa radi tega, ker so sedaj slovenski Ziljani (po uradni statistiki) ločeni po Podkloštru, Zili, Kokovem, Trbižu in Beli Peči ter Rablju od ostalih Slovencev.

Naša naloga je tedaj, da izpremenimo rezultate ljudskega štetja sebi v prilog. Je li to mogoče, naj nam povedo sledeči podatki; kako naj se izvrši, je stvar obrambnih delavcev.

^{*)} Die Vereinigten Staaten von Gross-Österreich. — Politische Studien von A. C. Popovici. Mit einer Karte des föderativen Gross-Österreich. Leipzig 1906. Verlag von B. Elischer Nachfolger.

^{**)} Grundlagen und Entwicklungsziele der österreichisch-ungarischen Monarchie. Politische Studien über den Zusammenbruch der Privilegienparlamente und die Wahlreform in beiden Staaten, über die Reichsidee und ihre Zukunft von Rudolf Springer Wien und Leipzig. Franz Deuticke 1906.

Imamo na Koroškem pokrajine, kjer je tendenca stalna: nazadujemo že od leta 1880; drugod se večine, rečem lahko, slepomišijo.

K prvim prištevamo ves levi breg Drave od štajerske meje do Krke, nadalje zagōzdo od Celovca do Borovelj, obe obali Vrbskega jezera in zopet ves polkrog do podklošterske občine. — K drugim pa desni breg Krke in okolico podkloštersko.

V jako nevarnem položaju smo pri Spodnjem Dravogradu. Imel je trg leta 1880, 1890 in 1900 — 192, 204 in 61 Slovencev ter 503, 479 in 703 Nemce. Zvezan je sedaj po krajih: Sv. Lovrenc, Rabenštajn, Viča in Stari Grad z nemško celino; preje je bil še jezikovni otok. S štajerske strani pretijo Spodnjemu Dravogradu trgi Vižinga, Vuzenica, Marenberg in Muta, z jugozapada pa Guštanj.

Nemška štirirazrednica skrbi v trgu za raznarodovanje. Znalo je 40 otrok na nemški šoli le slovenščino, 119 le nemščino in 87 oba jezika. — V celi občini je 626·1⁰/₀₀ takih otrok, ki znajo slovenščino, za Slovence pa je všteti le 491·8⁰/₀₀ vsega prebivalstva.

V veliki nevarnosti smo dalje v velikovski okolici. V Grebinju je nemška štirirazrednica, lani pa je ustanovil „šulferajn“ šolo v Vobrah. Mimogrede omenjeno, ima ta kraj po zadnjem štetju poleg 292 Slovencev samo 31 Nemcev. Zasigurati se hočejo torej proti severovzhodu. Na severozapadu pa germanizacija je razdirajoče deluje, posebno v važenberški občini. Tu ležijo večinoma kraji (Šmihelska Gora, Šent Vid Mali, Ričja Ves, Gosinje in Srednje Trušnje), kjer smo že izgubili večino; Zgornje Trušnje so bile že preje jezikovni otok. — Tako se je premaknila tukaj narodnostna meja ob cesti iz Ričje Vasi proti Velikovcu za 6 km, t. j. za dobro uro hoda. In tako leži Velikovec oddaljen le še približno 6 km od nemškega teritorija. — V omenjenih krajih smo šteli:

leta 1880.	714 Slovencev,	47 Nemcev,
„ 1890.	512	183 „
„ 1900.	184	506 „

Poleg tega imajo vsi kraji do Drave velike nemške manjšine, kraja Gorce in Črni Grad tvorita nemški jezikovni otok čisto ob Dravi in tik Velikovca.

Občina važenberška je imela:

leta 1880.	2984 Slovencev,	79 Nemcev,
„ 1890.	2602	351 „
„ 1900.	1905	948 „

Med otroki, ki so všolani na utrakvistične dvorazrednice v Striholčah, Šmarjeti in Slov. Šmihelu, ni nobenega takega, ki bi znal samo nemški, pač pa 212 takih s samoslovenskim in 163 z obojnim jezikovnim znanjem.

To nam daje smer dela: v te kraje ljudskih knjižnic!

(Dalje prih.)

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Novo ferijalno akad. društvo. Hrvatsko-slovensko visokošolsko dijaštvo si je ustanovilo 22. avgusta v Pulju ferijalno prosvetno organizacijo „Istra“. Namen društva je: „zduževati istrske visokošolce radi skupnega duševnega spopolnjevanja, radi priprave za bodoče delo na narodnem polju, radi širjenja prosvete med narodom; smoter zasledovalo se bo v glavnem s sestanki, predavanji, snovanjem ljudskih knjižnic, prirejanjem obstoječih in po potrebi snovanjem novih prosvetnih društev, z analfabetskimi kurzi in s prirejanjem prosvetnih ljudskih zabav.“

Ustanovnega zborovanja, katero je v imenu „Prosvete“ pozdravil tov. Agneletto, so se udeležili tudi „katoliško narodni“ dijaki. Ker se njihovi zahtevi, da deluje „Istra“ na „katoliški podlagi“ ni ugodilo, so se odrekli sodelovanju. Mi ta njihov korak popolnoma odobravamo i društvo, ki ne zasleduje v prvi vrsti klerikalne cilje, ni za katoliške narodne študente. Brez njih bo šele zamogla „Istra“ razviti krepko in dosledno kulturno delo, h kateremu ji želimo vztrajnosti in poguma. Sovrstnico v vrsti naših prosvetnih dijaških društev iskreno pozdravljamo!

Sestanek katoliških abiturijentov v Velikovcu. Vsako prireditve slovenskega dijaštva v narodno ogroženih krajih pozdravljamo. Zlasti naj bi se na Koroškem množili dijaški sestanki, ki so v narodno-vzgojevalnem oziru nemale važnosti. Dijaške prireditve v takih krajih pa bi morale povdarjati le narodni moment, nikakor pa bi ne smele kovati strankarski kapital. Tega poštenega in taktnege načela smo se vedno držali. Na našem sestanku v Št. Jakobu l. 1906. se je govorilo le o narodnem in dijaško-socijalnem vprašanju in z veseljem se je udeležila vsa slovenska okolica nedeljske ljudske slavnosti. Pri ustanavljanju ljudskih knjižnic na Koroškem ni še nikdar žalil naš govornik slovenskih bratov, nikdar ni napredno dijaštvo stavljalo sebe za vzgled ter dolžilo nasprotnike narodnega izdajalstva itd. — akoravno mu argumentov in dejstev ne bi primanjkovalo. Naši „katoliško narodni“ tovariši so v tem oziru drugačnega mnenja. Kranjski abiturijent Jež je sicer povdarjal, da sestanek ni naperjen proti Nemcem, ampak, da se hočejo katoliški dijaki v Velikovcu le poučevati in spoznavati, vsi navzoči pa so si bili edini v obsojanju naprednega slovenskega dijaštva, boj proti brezverskim narodno-radikalnim tovarišem je bil očitno in javno povdarjano geslo. In kdo so ti brezverci? Dr. Krek je to povedal na zborovanju koroških bogoslovcev par tednov poprej: „učijo, da jezik ni nič več nego občevalno sredstvo in ne poznajo ljubezni do domovine; celi svet je tvoj dom, in kjer dobiš miren kot, da se usedeš in polno skledo, tam si doma“. — Tako so delovali katoliški abiturijenti in akademiki v nemškutarskem Velikovcu med priprostim ljudstvom za „slovensko idejo“.

Celjski odsek »Prosvete« je sklical 2. septembra v Žalcu sestanek savinjskega dijaštva, ki je bil izvrstno obiskan. Referati in debate so pokazale, koliko smisla ima slovensko dijaštvo za razna kulturna vprašanja in kako živo se zanja zanima. Enaki sestanki naj bi bili na programu vseh naših počitniških organizacij.

Starejšinski sestanek, ki ga je sklicala eksekutiva na dan 5. septembra v Ljubljano, je bil prav mnogoštevilno obiskan. Tovariši starejšine so prihiteli iz vseh slovenskih pokrajin k važnemu zborovanju, katerega namen je bil določiti pogoje in cilje naše starejšinske organizacije. Skrbno sestavljeni referat tov. predsednika eksekutive Lipolda je tvoril podlago zanimive debate, katere rezultate naj na kratko navedemo:

Starejšinska organizacija naj nadaljuje delo naših akademičnih društev. Poglobiti intelektualno in duševno izobrazbo, usposabljanje in navajati po-

sameznika k socialnemu delu v smislu narodno-radikalnega programa na bo nje glavna naloga. Vzdrževala naj bi med starejšinami kar najožje stike, skušala ohraniti vsakega posameznega kulturnemu delu, ob enem pa bi morala ohraniti vedni kontakt z akademičnim naraščanjem. Našim akademičnim društvom naj bi bila predvsem moralna, v času potrebe pa tudi gmotna opora. Sredstva starejšinske organizacije: sestanki in predavanja, skupna znanstvena knjižnica, predvsem pa lastna znanstvena revija. V političnih zadevah naj zavzema naša starejšinska organizacija povsem stališče naših akademičnih društev.

Organizacija, ki bo vršila take naloge, je nam mlajšim porok najlepše bodočnosti našega kulturnega stremljenja. — Sestanek naših starejšin je pokazal jasno, da vlada zanimanje, veselje in trdna volja ustvariti trdno in dobro vez med našo narodno-radikalno inteligenco. Izvolil se je odbor, kateremu so se izročila pripravljala dela. Iskreno želimo, da udeležijo naši tovariši starejšine v najbližji bodočnosti svoje načrte.

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva je imela svojo glavno sejo od 3.—5. septembra v Ljubljani. Mnogoštevilna organizacijska in upravna vprašanja so se rešila v popolnem soglasju, storili so se nekateri dalekosežni sklepi. Poročilo o seji podajo zastopniki v naših organizacijah.

Lep večer. Ob priliki svoje glavne seje je priredila eksekutiva 4. t. m. v salonu hotela „Ilirija“ prijateljski sestanek, katerega je posetilo lepo število naših starejšin in tovarišev. Med gosti smo opazili tudi glavnega blagajnika Ciril-Metodove družbe, notarja Hudovernika in deputacijo koroških učiteljev, ki se je iste dni mudila v Ljubljani. Prijateljski sestanek so porabila naša akademična društva „Slovenija“, „Tabor“ in „Adrija“, da izročijo svojemu častnemu članu starejšini tov. dr. Gregorju Žerjavu častno diplomu. Slovesni akt je dal celemu večeru pomemben značaj: številni govorniki so se spominjali bojov in uspehov naše struje, povdarjali pogoje in pota njenega bodočega delovanja, izražali voljo in veselje do nadaljnjega vstrajnega in neumornega dela.

Odbor »Prosvete« se je v svoji prvi seji konstituiral takole: jur. Fran Trampuž, predsednik; jur. Josip Klepec, podpredsednik; jur. Vladimir Kreč, tajnik; jur. Ivan Zorman, blagajnik; vet. Ignac Šlajpah, knjižničar. Namestnika sta jur. Karol Tekavčič in jur. Fran Šorn, preglednika pa jur. Albin Pleško in agr. Albert Vedernjak.

DIJAŠKO-SOCIALNI VESTNIK.

Za istrske dijake. Začetkom I. semestra 1908/09 ima se podeliti jeden štipendij iz ustanove kanonika Jakoba Černeta letnih 400 kron za visokošolce iz ustanovnikovega sorodstva, ako teh ne bi bilo, za dijake iz Tomaja, Repentabra, Opčine, Ban, Trebič, Piščancev, Sv. Križa, Kontovelja, Povirja, Sežane, tržaške okolice in drugih vasi tržaško-koperske škofije in iz Trsta (mesto). Prošnje je vložiti do 30. oktobra 1908 pri c. kr. namestništvu v Trstu. — Početkom I. polletja šolskega leta 1908/09 se podelijo trije štipendiji (ustanove) vladike Raunika letnih 200 K vsaki. Pravico vživanja imajo izključno oni mladeniči iz vladikovine tržaško-koperske in posebno iz krajev iste ležečih v Istri, ki se nameravajo posvetiti duhovskemu stanu in ki so redno vpisani na kaki gimnaziji primorske, kranjske, ali koroške kronovine. — Prosilci morajo vložiti svoje prošnje potom predstojnega gimnazijskega ravnateljstva pri c. kr. namestništvu najkasneje do 30. septembra 1908 ter istim priložiti krstni list, spričevalo ubožnosti in o cepljenju koz, domovnico in šolski spričevali zadnjih dveh polletij.

med naprednimi dijaki krepek odpor. Množijo in utrjujejo se napredna dijaška društva, ki z neutrudnim kulturnim delom jemljejo tla klerikalnim reševalcem mladine. 19. in 20. avgusta je sklicalo tudi slavonsko napredno dijaštvo veliko zborovanje v Brod; obisk in uspehi so bili nad pričakovanje povoljni. Iz dnevnega reda navajamo referate:

Kulturne naloge hrvatskega naprednega dijaštva.

Hrvatsko napredno dijaštvo in klerikalizem.

Hrvatsko napredno dijaštvo in politične stranke.

Narodno delo.

Uspeha hrvatskih tovarišev se veselimo tudi mi.

Slovenske gimnazije na Kranjskem. Kakor znano imamo v novejšem času na Kranjskem le dve nemški gimnaziji: v Kočevju in v Ljubljani. Zaradi tega je bila pri letošnji maturi tudi slovenščina kot izpitni predmet izključena! Na Goriškem so delali abiturijenti iz slovenščine pismeno in ustmeno maturo — na slovenskih kranjskih zavodih pa ne! Vsak komentar se nam zdi nepotreben.

Razširjenje slovenskega učnega jezika na slovenskih gimnazijah. Pod tem bobnečim naslovom je kranjski deželni šolski svet sklenil, da naj se za bodoče šolsko leto uvede slovenski pouk veronauka v petem razredu. Istotako se uvede v grščini slovenski pouk v tretjem razredu. Zastopniki slovenskih strank so se baje brezuspešno trudili, da bi bili kaj več dosegli.

Prva profesorica Dalmatinka. Gospica Jelka Peričeva iz Stona s polotoka Pelješca je pred kratkim z dobrih uspehom napravila izpit iz zgodovine in zemljepisa na češkem vseučilišču v Pragi. To je prva profesorica iz Dalmacije.

Razpis književnih nagrad. „Slovenska Matica“ je razpisala troje častnih nagrad po 200 K za a) najboljši povesti iz slovenske francoske dobe oziroma iz ilirskih časov, b) za najboljšo povest katerekoli vsebine. Prvi dve povesti je vložiti v obsegu vsaj 4 pol do 1. decembra 1909; tretjo povest pa v istem obsegu do 1. maja 1909 in sicer pseudonimno (s priloženim naslovom v zaprtem kuvertu). „Slovenska Matica“ hoče tako proslaviti dobo Napoleona, Zoisa, Vodnika in Linhartarja ter Stanka Vraza in Ljud. Gaja.

Naša društva:

„ADRIJA“, v Pragi, III., Spalená ulice 20.

„SLOVENIJA“ na Dunaju, XVIII., Breitenfeldergasse 20.

„TABOR“ v Gradcu, I., Brandhofgasse 12.

so z nasveti in podporo pri vpisovanju na vse visoke šole vsakemu slovenskemu dijaku radevolje na razpolago.

Srednješolska priloga je morala ta mesec izostati. Izide v oktoberski številki.

Corrigendum. Na strani 73. (Oml. V, 5) vrsta 7. od zgoraj manjkata za besedico „ter“ besedi: na realkah.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Cenjeni naročniki naj nam oprostijo, da se ta številka tako zakasnila. Nepremagljive ovire v uredništvu so to povzročile. — *G. Viktor Devetak* — *Via del Corno 16.* Na Vašo dopisnico smo Vam 20. VIII. poslali obširno pismo, ki pa je prišlo preko Trsta nazaj: češ adresat je neznan. — *Marsonia, Brod n. S.* Za prijazne pozdrave srčna hvala! Iz naroda za narod!

GRIČAR & MEJAČ

Prešernove ulice št. 9 LJUBLJANA Prešernove ulice št. 9

priporočata v največji izberi po najnižjih cenah

obleke za gospode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike
za gospode in dečke, žakete za dame, paletô za dame, plašče
za deklice.

Slaščičarna in pekarna JAKOB ZALAZNIK

Stari trg št. 21

Mestni trg 6 • Sv. Petra cesta 26.

V poletnih mesecih

sladoled in ledena kava.

△△△ KAVARNA. △△△

Telefon št. 194.

Veronika Kenda

v LJUBLJANI

Dunajska cesta šte. 20

priporoča

svojo veliko zalogo papirja,
pisalnih in risalnih potrebščin.

Cene nizke.

Postrežba točna in solidna.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je uredil ter se dobivajo pri njem in pri vseh knjigotračih naslednje pravne knjige:

1. Civilnopravni zakoni (IV. z. Pravnikove zbirke) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XII in 909 strani. 1906. V platno vez. knjiga 8 K. **2. Odvetniška tarifa.** Določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine s stvarnim kazalom (20 tabel). 1906. Broširano K 180. **3. Zakoni o javnih knjigah,** zemljiških itd. (V. z. Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in sloven. jeziku, z vzorci knjižnih prošelj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skupaj 618 strani. Mehko vezana knjiga K 560, popolnoma v platno vezana 6 K. Ponatis iz knjige pod točko 3: **4. Vzglebi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kolokvina in vpisnina. Broš. 1 K. **5. Kolokvina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obsek za na steno 60 vin. **Dalje od „Poljudne pravne**

knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“: Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vez. 40 vin. Zv. II. in III. **Predpisi o železniških in rudniških knjigah.** 1908. Cena mehko vezani knjižici 80 vin. Zvezek IV. in V. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev.** 1908. Knjiga je potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Mehko vezana knjiga 80 vin. Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč.** 1908. Mehko vezano 2 K. Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari.** 1908. Mehko vezano 80 vin. — Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštnine v gotovini ali poštini znamkah.